

1986

İNSAN HAKLARI DERNEĞİ
DİYARBAKIR ŞUBESİ

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI
DİYARBAKIR TEMSİLCİLİĞİ

MARDİN İLİ İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE OLAYINA İLİŞKİN

İNCELEME VE TESPİT RAPORU

22 OCAK 2020
İHD DİYARBAKIR ŞUBESİ / TİHV DİYARBAKIR TEMSİLCİLİĞİ

İÇİNDEKİLER

- OLAY VE HEYETİN OLUŞUMU
- HEYETİN İNCELEME ÇALIŞMALARI
- HEYETİN YAPTIĞI GÖRÜŞMELER/İNCELEMELER
- MAĞDUR BEYANI
- HEYETİN TESPİT VE KANAATLERİ
- SONUÇ VE ÖNERİLER

OLAY ve HEYETİN OLUŞUMU

16 Aralık 2019 tarihinde Mardin Valiliği tarafında yapılan açıklamada, askeri operasyon yapılacağı gerekçesiyle Mardin'in Mazıdağı ilçesine bağlı Konur (Şêb) ve Derik ilçesine bağlı Çayköy (Şêb a Jer) kırsal mahallelerinde, 16 Aralık 2019 tarihinde Saat 23.00 itibariyle ikinci bir emre kadar sokağa çıkma yasağı ilan edildiği duyuruldu.¹

17 Aralık 2019 tarihinde Mardin Valiliği tarafından yapılan açıklamada ise ilan edilen yasağın, operasyonel faaliyetin tamamlanması nedeniyle sona erdiği duyuruldu.²

Başlatılan askeri operasyon sırasında yasağın ilan edildiği köylerin çevresinde şiddetli silahlı çatışmaların meydana geldiği, yasağın kaldırılmasından sonra da askeri hareketliliğin devam ettiği, bu askeri hareketlilik sırasında 8 yurttaşın gözaltına alındığı öğrenildi. Mardin İl Jandarma Komutanlığı'na götürülen yurttaşların, gözaltına alınmadan önce ve gözaltı birimlerinde kolluk kuvvetlerinin fiziki-psikolojik işkence ve kötü muamele yönelimlerine maruz kaldığı, doktor muayenesinde işkence raporunun kendilerine verilmediği şeklinde çeşitli basın yayın organlarında haberler yayımlanmıştır.³

Gözaltına alınan yurttaşların tamamının serbest bırakıldığı öğrenilmiştir. Serbest bırakılan yurttaşlardan bir kısmı, işkence ve kötü muameleye maruz kaldıkları ve doktor raporu edinemedikleri mağduriyetiyle Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV) Diyarbakır Temsilciliğine başvuruda bulunarak, gerekli muayenelerin yapılması, fiziki ve psikolojik tedavilerinin yapılması ve Savcılığa sunulmak üzere işkence izleri ve verilerine ilişkin sağlık raporu oluşturma yönünde talepte bulunmuşlardır.

Gözaltına alınan yurttaşlara işkence ve kötü muamele yöneliminin gerçekleştiğine ilişkin iddialar ve mağdur beyanları bütünlüklü olarak değerlendirilmiş ve iddiaların araştırılmasına yönelik İnsan Hakları Derneği (İHD) ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİVH) tarafından bir inceleme heyetinin oluşumuna karar verilmiştir. Heyette;

İHD Genel Başkan Yardımcısı Av. Rehşan BATARAY SAMAN
İHD Doğu ve Güneydoğu Bölgesi Temsilcisi Abdusselam İNCEÖREN
İHD Diyarbakır Şube Yönetim Kurulu Üyesi Av. Ercan YILMAZ
İHD MYK Üyesi Abdurrahman KIZILAY
İHD Mardin Şube Başkanı Av. Fevzi ADSIZ
TİHV Temsilcisi Dr. Veysi ÜLGEN, yer almıştır.

¹ Mardin Valiliği tarafından konuya ilişkin yapılan açıklama: <http://www.mardin.gov.tr/16122019-basin-duyurusu-sokaga-cikma-yasagi>

² Mardin Valiliği tarafından konuya ilişkin yapılan ikinci açıklama <http://www.mardin.gov.tr/17122019-basin-duyurusu-sokaga-cikma-yasaginin-kaldirilmasi>

³ *Sözkonusu iddiaların yer aldığı bazı haber linkleri*

<http://www.mezopotamyaajansi22.com/search/content/view/80693?page=1&key=9321f779cbdef827b6a0d0eac2958de9>

<https://t24.com.tr/haber/mardin-barosu-iskence-iddialari-uzerine-suc-duyurusunda-bulundu,853822>

<https://www.artigercek.com/haberler/mardin-barosu-iskenceye-maruz-kalan-yurttaslar-icin-suc-duyurusunda-bulundu>

Heyetimiz 8 Ocak 2020 tarihinde olayın gerçekleştiği Mardin iline ve Derik ilçesine giderek inceleme faaliyetlerine başlamıştır. Heyetimiz işkence iddialarına ilişkin mağdurlar ve yakınlarıyla yüz yüze görüşmelerde bulunmuş, mağdurların müdafileri ve yine tanık beyanlarına başvurmuştur.

HEYETİN YAPMIŞ OLDUĞU GÖRÜŞMELER/İNCELEMELER

- Heyet oluşumundan sonra 07.01.2020 günü Mardin Cumhuriyet Başsavcılığı ve Mardin Valiliğinden 08.01.2020 günü öğleden sonra konu ile ilgili görüşme yapmak üzere randevu talebinde bulunulmuştur. Randevu talebine ilişkin olumlu veya olumsuz herhangi bir dönüş olmamıştır.
- Gözaltına alınan ve köyde yaşayan mağdurlar ile görüşme yapmak için Derik ilçesinde bulunan heyet üyesi Abdurrahman Kızılay'ın girişimleri ve görüşmeleri sonuçsuz kalmış, mağdurların işkence iddiaları ile ilgili görüşmek istemedikleri bilgisi alınmıştır. Köye gidip mağdurlar ile görüşme yapmaya ilişkin olarak; heyet çalışmasından 1-2 gün önce köyde tekrar yoğun bir askeri operasyon olduğu, güvenlik açısından gitmenin uygun olmayacağı gibi mağdurlara yönelik baskının da artabileceği belirtildiğinden köye gidilememiştir.
- Mardin ilinde işkence ve kötü muamele iddialarına ilişkin mağdurların vekilliğini yürüten Av. Kemal Erdem ile Mardin İHD Şubesinde görüşme gerçekleştirilmiştir. Av. Kemal Erdem görüşmedeki beyanında: “ gözaltına alınan kişiler ile gözaltında görüşme sağladık, bir çoğunda darp ve cebir izlerinin mevcut olduğunu, ancak kaygılarından dolayı başvuru yapmak istemediler. Gözaltı süreci sonlandıktan sonra köyden gözaltına alınan 6 kişinin şikayetçi olmak istemediklerini, Derik ilçesinden gözaltına alınan Sinan Danış ve Ahmet Yapıcı'nın şikayetçi oldular. Sinan işkence iddialarını gözaltında ve doktor muayenesi sırasında dile getirdiğinden darp raporu mevcut, ancak Ahmet'in darp raporu yok. Mağdurların tedavi amacı ile TIHV 'na başvurduklarını ve TIHV'nin hazırlayacağı raporu da Savcılığa sunacağız. Ancak mağdurların çoğunluğu tekrar gözaltına alınmak ve baskıya maruz kalmaktan korkmaktadırlar...” şeklinde beyanları olmuştur.
- 08.01.2020 günü saat 14.00 sıralarında, randevu talebine yanıt verilmemesi üzerine heyet üyeleri Mardin Cumhuriyet Başsavcılığına gidilerek randevu talebi hatırlatılmış ve görüşme talebi sözlü olarak da iletilmiştir. Ancak Başsavcılık katibi, Başsavcı'nın yerinde olmadığını, randevu talebinin kendilerine ulaştığını ancak görüşmeye ilişkin kendisine bir bilgi verilmediğini beyan etmiştir. Görüşme talebimizin tekrar iletilmesi veya yerine bakan Savcı vekili ile görüşme isteği iletilmiş, ancak Başsavcı'nın adliyede olduğu ancak yerinde olmadığı ve ne zaman geleceğini bilmediği bilgisini vermiştir. Saat 15.30'a kadar adliyede beklenmiş ancak görüşmeye ilişkin herhangi bir yanıt alınmamıştır.
- İşkence ve kötü muameleden dolayı mağdurların yaptığı şikayet ile ilgil açılan soruşturma dosyasından sorumlu Savcı ile görüşme isteği Savcının kendisine iletilmiş

ancak dosya ile ilgili görüşmeyeceğini beyan etmiştir. Soruşturma konusu olaya ilişkin heyetin inceleme ve görüşmeler yaptığını, sonrasında bir rapor hazırlanacağını ve dosyayı takip edeceğimiz hususu soruşturma Savcısına belirtilmiştir.

MAĞDUR BEYANI

Sinan DANIŞ/Mağdur: “Gözümlü alındikten sonra Derik Devlet Hastanesine götürüldük, muayene esnasında jandarma yanımdaydı. Derik’te bir süre bekletildikten sonra Mardin Jandarma Karakoluna götürüldük. Saat 9 civarı olması gerekiyor, mülakat dedikleri odaya gittik. 5-6 sivil geldi rütbeli olduklarını düşünüyorum. Kolluklar bazı iddialarda bulundular, reddettim zaten. Yaklaşık yarım saat 45 dakika yanımdaki arkadaşla beraber kaldık. İddialar asılsız olduğu için kabul etmedik. Başka bir memur bizi ayrı ayrı nezarete götürdü. Cuma akşamı ise yine ayrı ayrı götürüldük. İlk gün olduğu için avukat gelemedi. Yine aynı iddiaları dile getirdiler. İş birliği teklifinde bulundular, gizli tanık ol dediler. Şimdi savcıyı arayıp senin ismini dosyadan çıkartırız, hayatını yaşarsın dediler. Bende ‘neden böyle bir şey yapayım durduk yere’ dedim. ‘Neye istinaden böyle yapacaksınız’ dedim. ‘İsim vereceksin’ dediler. Bende ‘kimseyi tanımıyorum’ dedim. Gözümlüde ki kişilerden de sadece birini tanıyorum. Onunla da eskiden aynı iş yerinde çalışıyorduk, traktörü vardı, bizim bağ bahçe tarla işlerini yapıyordu, oradan tanıyordum onu da. Diğerleri ‘bende tanımıyorum kimin günahını alayım’ dedim. ‘Demek ki sen konuşmayacaksın’ dedi. Bende ‘konuşacak bir şey yok ki’ dedim. Köylerde çıkan çatışmalarda ki şahısları sordular, tanımıyorum dedim. ‘Sizin bahçeye gelmişler beraber kişileri götürmüşsünüz onların yanına’ dedi. Bende ‘öyle bir şey yok’ dedim. ‘Sana 20 yıl kilitleyeceğim belediye başkanlarıyla birlikte sana 20 yıl kilitleyeceğim’ dedi. Ben kabul etmedikçe hiddetlendi. ‘Haydar diye birini tanıyor musun’ dedi. Bende ‘yok’ dedim. Meğerse beyzbol sopasından bahsediyormuş. ‘Tanışırısın’ dedi ve sonra masanın üzerinden sopayı aldı. ‘Ellerini aç’ dedi, ellerime vurdu. Bende hem acı hem de odanın sıcaklığından dolayı bayağı terlemeye başladım. Terlediğimi görünce, ‘bak dediklerimiz doğru demek ki’ diyerek suçlu muamelesi yaptı. Küfretmeye başladı. Hakaretler havada uçuşuyordu. ‘Kesinlikle öyle bir şey yok bu dayacağı sen yesen sende terlersin’ dedim. ‘Teröristler sizden daha onurlu geliyorlar yemek veriyoruz konuşuyorlar’ dedi. Bende ‘yaptığı bir şey varsa konuşur benim yaptığım bir şey yok o yüzden konuşacak bir şeyimde yok’ dedim. Ondan sonra odaya iki kişi girdi, sivildiler. Ama asker olup olmadıklarını bilmiyorum. Altında sarı üstünde mavi vardı, her ikisi aynı giyinmişti. Hakaret ederek beni nezarete gönderdiler. Herkesi tek tek çağırıyorlardı, 3 kişi kaldık. Diğer köyden birini dövmüşlerdi, baya kötüydü. Diğer arkadaş geldi, ama durumunu söylemedi. Pazar günü yoktu. Pazartesi sabah yine aynı kişi geldi. ‘Senin canını sıkın bir şey diyen oldu mu’ dedi askere komutan. Oda ‘yok’ dedi. Ses geliyordu duydum. ‘Benim sinirlerim germişler hıncımı onlardan çıkarayım’ dedi. Bunu da hastane de alınan darp raporuna bağlıyordu. Her gün götürülüyorduk hastaneye. O şahısın tipi 1.70 boylarında esmer kirli sakallı saçları arkadan bağlıydı. İlk gün hastaneye götürüldüğümde acil tarafına götürdüler. Arabanın içinde dört sivil vardı. Doktor arabaya yaklaştı. Kapıdan darp cebir var mı? diye sordu, arabadan bizi çıkarmadan uzaktan soru sorup muayene etmedi. Bizde haliyle yanımızda askerler olduğu için bir şey diyemedik. Ertesi gün tekrar götürüldük. İçeri götürdüler bu defa, ‘var mı’ dedi. Yanımda yine asker vardı, uzman çavuş bana bakıp ‘ne varsa söyle’ dedi. Avuçlarımı gösterdim, zaten mosmordu. Kadın doktordu bir şeyler yazdı ‘tamam’ dedi. Sonra arabaya doğru gidiyorduk, arkamdan çağırıldılar. Başka bir doktor vardı. Oda baktı sonra ‘tamam’ dedi. Tekrar arabaya yöneldik. Bu defa yine biri seslendi. En son tek başıma bir odaya gittim. İki üç tane askerde vardı odada. Dördüncü gün bırakılacağımız gün tekrar

muayene gittik. O doktora darp raporunu onayladı. Mahkemeye çıktık. Tehditler devam etti. Sizi yine alacağız dediler. Gözaltındayken arkadaşlara fotoğraf göstermişler. Onları ima ederek 'sizi bu torbalara koyacağız' falan dediler. 'En geç bir aya kadar ensenizdeyiz' dediler. Korkutmalar, tehditler işin cabasıydı. Diğerleriyle ilgili bilgim yok, bir şey söylemediler. Darp raporu almadılar. Ben ve Ahmet (Ahmet Yapıcı) suç duyurunda bulduk sadece. Darp edilenler ilk başta gelen avukatlara söyledi ama hastane kayıtlarına geçirmediler. Bende suç duyurusunda bulunmam, işkencenin ilerlememesi içindi. Diğer arkadaşların karın bölgelerine yumrukla, tekmeyle vurmuşlar. Onlar anlattılar. Ahmet'in sopayla sağ ve sol bacaklarına vurmuşlar. Göbeğinin altına vurmuşlar. İz yoktu. Darp raporu istedi ama iz yoktu. Yaşlı olan biri vardı. Ona da baya şiddet uygulamışlar. Hatta düşmüş, dolaba tutunmuş. Genç biri vardı. O hiç bir şey anlatmadı, konuşmadı hiç. Adli kontrol ile serbest bıraktılar. Yurtdışı yasağı koydular. Adli kontrolü kabul etmedim. Savcı ifade almadı. Mahkemeye sevk etti. Hâkime hanımda ifadeleri adres beyanlarını sordu. En son 'hastane kayıtlarında darp raporum var. Göz önünde bulundurulmasını istiyorum' dedim. Diğerlerinin hiç biri söylemedi. Ahmet mahkemede dile getirmedi. Hastanede darp raporu var. Köyden 6 kişi, ilçeden biz 2 kişiyiz. Kardeşim benden 3 ay önce, Derik girişinde trafik kontrolünde yoğun bir darp edilmişti. Devlet hastanesine varmadan durdurmuşlar. Resmen meydan dayağı atmışlar. 3 saate yakın sürmüş. Saat 7.30 dan gece 12.00'ye kadar, sonradan emniyete götürmüşler. 12 gün gözaltında kaldı. Sonra adli kontrolle bırakıldı. Kardeşimin darp edildiği akşam, 5 kamerada çalışmıyormuş. İki aydır ilaç kullanıyor psikolojik olarak. Darp ile ilgili evrakları vakıftan isteyecekler. Hastane kayıtlarını da silinmeden talep ettiler avukatlar. “

HEYETİN TESPİT VE KANAATLERİ

Mardin'in Mazıdağı ilçesine bağlı Konur (Şêb) ve Derik ilçesine bağlı Çayköy (Şêb a Jer) kırsal mahallelerinde 16 Aralık 2019 tarihinde yapılan operasyon ve sonrasında yapılan gözaltılar sırasında yurttaşların işkence ve kötü muameleye maruz kaldığına dair iddiaların ardından, heyetimizin yapmış olduğu inceleme çalışmaları sonucunda şu tespitlere ulaşılmıştır.

- Mağdur ile yapılan görüşmeler, müşteki avukatlarının izlenimleri, hastane Adli Muayene Raporları ile olaya dair yapılan görüşmelerdeki tutarlı beyanlar neticesinde, gözaltına alınan kişilerin Mardin Jandarma Karakolunda işkence ve kötü muameleye maruz kaldığına dair güçlü bir kanaat oluşmuştur.

-Gözaltında bulunan mağdurların gözaltı sırasındaki doktor muayeneleri, Jandarma görevlilerinin yanında yapılmış ve 1 kez Jandarma aracının içerisinde yapıldığı anlaşılmaktadır.

-Gözaltına alınan 8 kişiden 2 kişi işkenceye ilişkin şikayette bulunmuşlardır. Diğer 6 kişinin baskı nedeni ile başvurmadıkları gözlenmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Bilindiği üzere, Türkiye'nin de altına imza attığı BM İşkenceye Karşı Sözleşmesi'nin 2. maddesinin 2. paragrafında aynen şöyle denilmektedir: "Hiç bir istisnai durum, ne harp hâli ne de bir harp tehdidi, dâhili siyasî istikrarsızlık veya herhangi başka bir olağanüstü hâl, işkencenin uygulanması için gerekçe gösterilemez." Bir başka deyiş ile neyle suçlanırsa suçlansın hiç kimse işkence ve diğer kötü muamele uygulamalarına

maruz bırakılamaz. İşkence yasağı Ulusal üstü belgeler, bildirgeler ve anlaşmalarda, iç hukukta (Anayasa (m.17), TCK (m.94)) işkencenin tanımı yapılarak mutlak olarak yasaklanmıştır.

2. İstanbul Protokolü ilkelerine dayalı olarak, işkenceye ilişkin iddiaların hızlı, etkin, tarafsız bir şekilde soruşturulması, bağımsız heyetlerce araştırılması, adli yargılama süreçlerinin her aşamasının uluslararası etik ve hukuk kurallarına uygun olarak yapılması gerekmektedir. Yanı sıra, bugüne kadar işkenceye maruz kalan tüm insanların Türkiye'nin de altına imza attığı uluslararası sözleşme ve belgelerde yer alan "telafi/zararın karşılanması" haklarının gerekleri tüm boyutları ile yerine getirilmesinin sağlanması da devletin görevidir. İşkence suçunun faillerinin tespit edilmesi, yakalanması, kovuşturulması ya da mahkûm edilmesinden bağımsız olarak işkence ye maruz kalan her bir insanın "telafi/zararın karşılanması" hakkı "etkili bir hukuk yolu" ve "onarım" kavramlarını kapsamaktadır.
3. Söz konusu sözleşmeler ve yasa maddeleri göz önüne alınarak Mardin ili Derik ilçesinde ve köylerinde gözaltına alınan 8 kişiye yönelik Mardin Jandarma Karakolunda gerçekleştiği belirtilen işkence ve kötü muamele uygulamalarının yetkili kurumlar eşliğinde olay yerinde bir olay yeri incelemesi yapıp mağdurların/görgü tanıklarının beyanlarının alınmasını ve araştırılmasını, işkenceye maruz kalan şahısların nezarethane giriş ve çıkışlarını gösteren kamera kayıtlarının toplanıp delil olarak saklanılmasını, mağdur kişilerin muayenelerinin ve tedavilerinin etkin bir şekilde yapılmasını, tespit edilme neticesinde işkence eylemini yapan ve işkenceye göz yuman yetkililer hakkında soruşturma işlemlerinin başlanılarak kamu davası açılmasını ivedi bir şekilde talep ediyoruz. Ayrıca, işkence fiiline iştirak eden ve olası bir yürütülecek soruşturmanın şüphelisi kolluk görevlisini/görevlilerinin görevden uzaklaştırılmasını ve soruşturmanın farklı bir kolluk birimi tarafından yürütülmesini talep ederiz.